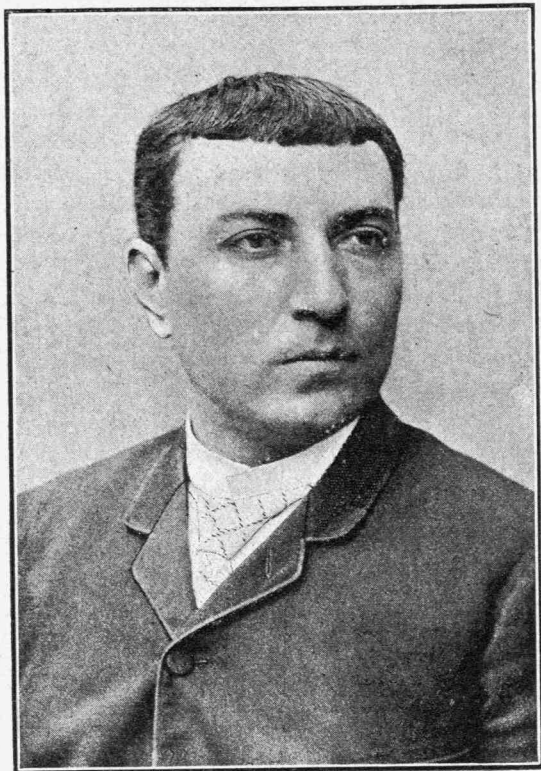

ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τοὺς αὐστηροὺς τῶν θεατρικῶν μας ἐκτιμητάς, ὅσους τὰ ἡμέτερα πρῶτα καὶ ἀτελῆ μὲ τὸ μέτρον τῶν ξένων τελείων ἀρέσκονται πάντοτε νὰ κρίνουν, παρακαλῶ πολὺ νὰ μὴ μορφάσουν ἂν διὰ τῶν γραμμῶν τούτων θὰ ἐκδηλώσω θαυμασμόν ἀνεπιφύλακτον καὶ ἀπροκαλύπτον πρὸς ἓνα σκηνικὸν καλλιτέχνην γνήσιον, διὰ μόνης τῆς ἀκαλλιεργήτου ἰδιοφυίας του κατορθώσαντα νὰ καταλάβῃ μεταξὺ τῶν συναδέλφων του θέσιν ὅχι μόνον διακεκριμένην ἀλλὰ καὶ μοναδικήν.

Τοῦ Εὐαγγέλου Παντοπούλου πρῶτος ἐγὼ ἀναγνωρίζω τὰς ἁλλείψεις. Ἀλλὰ καὶ πρῶτος πάλιν τὰς δικαιολογῶ, συλλογίζόμενος ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐγενήθη, μὲ τὸ θέατρον ποῦ εὔρε, μὲ τὰς παραδόσεις ποῦ ἠκολούθησε καὶ μὲ τὰ μέσα ποῦ διέθεσεν, ἀδύνατον ἦτο νὰ γίνη ὁ κωμικὸς τελειότερος. Περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ συλλογισμοῦ πείθουν τοῦλάχιστον τὰ γεγονότα. Εἶνε βέβαιον ὅτι οὐδεὶς τῶν συγχρόνων ὁμοτέχνων κατώρρωσε περισσότερα τοῦ Παντοπούλου, καὶ ὡς πρὸς τῶν πολλῶν τὴν ἐκτίμησιν καὶ ὡς πρὸς τῶν ὀλίγων τὴν ἀγάπην, οὐδ' ὑπάρχει τις σήμερον προβάλλων, τοῦλάχιστον δημοσίᾳ καὶ διὰ τῶν ὀργάνων του ἢ τῶν θαυμαστῶν του, ἀξιώσεις ὑπεροχῆς, ἀμφισβητῶν πρὸς τὸν Παντόπουλον τὰ σκῆπτρα τοῦ γέλωτος. Ἐκ τῶν παλαιότερων ἡθοποιῶν, μόνον ὁ Παντελῆς Σούτσας, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου συγγραφεῖς καὶ ἡθοποιοί—μηδὲ τοῦ Παντοπούλου ἐξαίρουμένου—προφέρουν μετ' ἀνυποκρίτου σεβασμοῦ, προβάλλεται συνήθως ὡς κωμικὸς ἀνώτερος τοῦ διαδόχου του. Δὲν κινύχησα

νὰ ἶδω τὸν σκηνικὸν τοῦτον ἀστέρα, δύσαντα πρὶν ἐγὼ ἀξιώθω νὰ τενίζω τῆς Τέχνης τὸν οὐρανόν. Ἀλλ' ἂν κρίνω μόνον ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων, ἐκ τοῦ παραδείγματος, τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης διασκευῆς δραματικῶν τινῶν ἔργων, ἐξ ὧν εἶνε δυνατόν νὰ φανῇ πῶς ἐνέει τὴν τέχνην, καὶ ἂν λάβω ἀκόμη ὑπ' ὄψιν τὸν πρὸς τὰ παλαιὰ παντοτεινὸν θαυμασμόν τῶν παλαιῶν, μὴ στεργόντων μετὰ πολλῆς εὐκολίας τὰ νέα, πολὺ φοβοῦμαι μήπως ἔλθω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ περὶ τοῦ Σούτσας ὑπερβολικαὶ φῆμαι καὶ οἱ περὶ τῆς ἀπαραιμίλλου ἀξίας του ἀπόλογοι, ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς πρόληψιν,—πρόληψιν ἄλλως τε πολὺ δικαιολογημένην, προκειμένου περὶ ἐνὸς τῶν ἀξιοτέρων πρωτεργατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Σκηνῆς.

Ὁ Εὐάγγελος Παντόπουλος εἶνε πρωτότυπος. Τὸν μὲν Σούτσαν οὐδέποτε εἶδε παριστάνοντα· εἶνε δὲ φανερόν ὅτι οὐδένα τῶν ἄλλων, τοὺς ὁποίους μόλις ἀναβάς τὴν σκηνὴν ὑπερηκόντισε καὶ ἡμαύρωσε διὰ τῆς νέας του λάμψεως, ἔχει ὡς πρότυπον καὶ ἰδανικόν. Ὁ Παντόπουλος ἀκολουθεῖ ἰδίαν ὁδόν, ἰδίαν ἔμπνευσιν. Ἐχει ἔμφυτον τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα, ἔχει τὴν παρατηρητικότητά καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐξεικονίσεως ἐκτάκτως ἀνεπτυγμένην, μελετᾷ ἀκάματος καὶ ὅσον ὀλίγοι ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τὰ στοιχεῖα τῆς μοναδικῆς ἐπιτυχίας του. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκταθῇ ἐπὶ πολὺ ἀναπτύσσων αὐτὰ καὶ ἀποδεικνύων. Ἀλλὰ μία ἀπλὴ σκιαγραφία καλλιτέχνου συνίσταται ἀπὸ τὰ συμπεράσματα ἰδιαίτερας μελέτης, τῆς ὁποίας δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμπυκνωθῶσιν εἰς ὀλίγας γραμμάς ὅλαι αἱ πηγαὶ καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαί. Ἀρκοῦμαι λοιπόν, ἀντὶ ἄλλης αἰσθητικῆς θεωρίας, προβάλλων ὑπὲρ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου καὶ ἐπιμαρτυρόμενος πρῶτον τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν προξενεῖ παρὰ τῷ κοινῷ, καὶ τῷ μᾶλλον ἀνεπτυγμένῳ, ἢ ἐπὶ σκηνῆς ἐμφάνισις τοῦ Παντοπούλου. Ἰδετε πῶς ὁ κόσμος τὸν διψᾷ, πῶς εὐθυμεῖ, πῶς γελᾷ, πῶς τὸν χειροκροτεῖ, πῶς τὸν ἀγαπᾷ. Ἀν ψυχολογήσετε ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων τούτων, θὰ κρίνετε ὅτι καὶ ἡ δίψα καὶ ἡ εὐθυμία καὶ ὁ γέλως καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐκτιμήσεως ἢ ἐκδήλωσις, διαφέρουν οὐσιωδῶς τῶν συνήθων πρὸς ἄλλους. Τὸ κοινὸν καὶ μάλιστα τὸ ἀθηναϊκόν,—εἰς κωμικὸς καλλιτέχνης εἶνε ἴσως ὁ μόνος δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ του πατρίδι προφήτης,—αἰσθάνεται τι ἰδιαίτερον ὅλως πρὸς τὸν Παντόπουλόν του. Προπάντων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀφότου ἤρχισεν ἡ βασιλεία τῶν κωμικοδουλλίων καὶ ἐπαρουσίασε νέους τινὰς τύπους ὁ Παντόπουλος, ἐγένετο τόσῳ παρ' ἡμῖν δημοφιλὴς καὶ περιζήτητος, ὥστε εἰς τοῦτο νομίζω ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Σουρῆ, δὲν ἔχει ἄλλον καλλιτέχνην ἐνάμιλλον.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς κοινῆς ἐκτιμήσεως, ἐκ τῶν κατωτάτων στρωμάτων εἰς τὰν ὀψίστην ἐκτεινομένης καὶ πάλιν διατηρούσης τὴν δύναμίν της, ἔχω ἀκόμη καὶ τὸ ἰδικόν μου αἶσθημα καὶ τὴν ἰδικήν μου ἐκτίμησιν—πράγματα πρὸς τὰ ὁποῖα, τὸ ὁμολογῶ μετὰ συντριβῆς, τρέφω ἀπεριόριστον ὑπόληψιν. Πρὸ πάσης ἐφαρμογῆς κανόνος αἰσθητικοῦ ἢ ἐκτιμήσεως